

העובד כוכבים והכותי¹ שתרמו תרומתן תרומה – כותי and a gentile who set aside תרומה; their תרומה is a valid תרומה

OVERVIEW

The ר"ש cites two משניות where we find a dispute between the חכמים and ר"ש whether the תרומה of an עכו"ם is a valid תרומה. Both רש"י and תוספות offer differing views

פירש הקונטרס² ליאסר לזרים –

רש"י explained that the meaning of תרומתן תרומה is that this תרומה which the חכמים (כהנים) is forbidden to strangers (non-כהנים) to eat, etc. -

דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע³ –

For the תנא of this משנה maintains that an עכו"ם does not have the power of acquisition in א"י to remove its קדושה concerning תרומות ומעשרות, etc.

ומירוה⁴ העובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה⁵ –

And this תנא also maintains that מירוה which is done by an עכו"ם does not exempt the produce from תרומה. The explanation why מירוה עכו"ם is not פוטר is -

ובמנחות (דף סז, א) יליף טעמא מדגנך דגנך תרי זימני⁶ למעוטי דיגון עובד כוכבים –

as the גמרא in מנחות derives this rule from the words דגנך, דגנך (your grain) which is written twice. The word דגנך (your grain) excludes a case where the דיגון (which is the equivalent of מירוה) was done by an עכו"ם; however this exclusion was written twice -

ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות⁷ –

And an exclusion which follows an exclusion does not exclude but rather it includes. The two דגנך include therefore that מירוה עכו"ם is not פוטר.

¹ The כותים were a people who were נתגייר under questionable circumstances. Eventually the חכמים were גזר that they should be considered as עכו"ם for all issues.

² בד"ה תרומתן

³ Despite the fact that the עכו"ם owns it, nevertheless all the laws of א"י apply to this land; including the obligation of separating תרומות ומעשרות, etc.

⁴ מירוה means smoothing out (the heaping pile of grain). After the grain has been harvested, threshed, winnowed, etc. it is piled up into what is called a כרי. Then the כרי is smoothed into a manageable pile (this process is called מירוה). It is at this point when there is the obligation to be מפריש תרו"מ. Prior to this מירוה (which is considered the מלאכה) one may eat from the grain or feed it to his cattle on a temporary basis (even before מ"מ תרו"מ).

⁵ Even though the עכו"ם made the מירוה (which is the time when the obligation of תרו"מ begins), nevertheless the חיוב הפרשה remains regardless.

⁶ The word דגנך is actually mentioned three times; in יב, יז it states דברים (ראה) דגנך, and in יד, יג it states וְאָכַלְתָּ וְגו' מעשר דגנך, and in יד, יג it states וְאָכַלְתָּ וְגו' מעשר דגנך. One דגנך comes to exclude דיגון (or מירוה), the other two exclude עכו"ם.

⁷ See מגא, ויש"נ.

תרומת עכו"ם continues with פירש"י; the גמרא cites another משנה which states that תרומת עכו"ם is mixed up in it, and רש"י explains that -

מדמעת אם נפלה בחולין אוסרתה וחייבין עליה חומש האוכלה בשוגג⁸ -

מדמעת means that **if this fell into חולין and became mixed up in it, the חולין becomes אסור** for זרים (if there was not one hundred times more חולין than תרומה⁹). **And in addition the משנה states one is liable to pay a fifth for it, and רש"י explains that this refers to one who ate this תרומת עכו"ם inadvertently, he must pay the original plus a fifth (a fourth) to a כהן.**

The גמרא continues that in the abovementioned cases -

ורבי שמעון פוטר דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה -

ר"ש exempts him from paying, and רש"י explains the reason of ר"ש is because he maintains that there is no obligation to be מפריש תרומה if the עכו"ם did the מירוח -

ויליף מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים -

And דגנך derives the מירוח העכו"ם of פטור ר"ש from the abovementioned דיגון עכו"ם, and not דיגון עכו"ם -

ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו אצרכי¹⁰ עד כאן לשונו -

And according to ר"ש there is no מיעוט אחר מיעוט, for he necessitates the repetition of דיגון; this concludes the explanation of רש"י.

תוספות disagrees with פירש"י and asks the following question:

וקשה לפירושו דמשמע דפליגי ביש קנין לעובד כוכבים¹¹ -

And there is a difficulty with his explanation, which implies that the קנין לעכו"ם, and this is difficult -

ובפרק השולח (גיטין מז, א) פליגי בה אמוראי -

For in פרק השולח there is a dispute between אמוראים concerning this issue¹² -

⁸ The same rules that apply to תרומת ישראל apply to תרומת עכו"ם.

⁹ When (dry) תרומה gets mixed in with (dry) חולין, there needs to be one hundred measures of חולין for each measure of תרומה, in order that this mixture should be מותר to זרים. This is based on the פסוק in (קרח) במדבר (קרח) indicating that חלבו ממנו (טבל) which states that תרומת מעשר (which is a hundredth of the original) is not בטל in חולין which is only ninety nine times the תרומת מעשר.

¹⁰ We rule that תרומה is extra; however if each מיעוט is necessary only when one מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות אין. See רש"י (הנ"ל) בד"ה לכן.

¹¹ The מהרש"א comments that from רש"י it seems that ר"ש and the רבנן are arguing only concerning מירוח. However they both agree that אין קנין לעכו"ם וכו'. The מהרש"א explains that it is indeed possible to assume that ר"ש agrees with the רבנן that אין קנין לעכו"ם; however that would pose a different problem. There is an opinion of an אמורא in פרק השולח (which תוספות shortly cites) who maintains אין קנין לעכו"ם, and if both ר"ש and the רבנן agree that אין קנין לעכו"ם then this אמורא will have no תנא to support him. Therefore it is better to assume that ר"ש maintains also that אין קנין. However תוספות question remains why would אמוראים argue whether יש קנין when the תנאים already argued over it. See however the נח"מ in footnote # 10.

ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי –

And it is not logical to assume that תנאים are arguing the same issue which the אמוראים argue!

תוספות offers his explanation:

לכך פירש רבינו יצחק דתנא קמא סבר דאפילו יש קנין –

Therefore the ר"י explained that the ת"ק maintains that even if we assume that **יש קנין לעכו"ם להפקיע וכו' nevertheless –**

משכחת שפיר שתבואתו חייב בתרומה כגון שגדלה שליש בידי ישראל¹³ –

It is quite possible that the gentile's produce is obligated in תרומה, if for instance that the first third of its growth was under Jewish ownership and then the ישראל sold the growing crop to an עכו"ם –

ואי משום מירוח העובד כוכבים דפוטור יש לומר דמיירי שמרחו ישראל –

And if you want to exempt it from תרומה since it was a מירוח עכו"ם which does exempt from תרומה, we can say that we are discussing a case where a ישראל made the מירוח –

ואי משום זרעך ולא לקוח¹⁴ –

And if you want to exempt it from תרומה on account of the לימוד ולא זרעך ולא לקוח (your plantings are חייב בתרו"מ but not bought produce which is exempt from תרו"מ),

יש לומר דמיירי שלקחם קודם מירוח ואחר כך מירחם ישראל¹⁵ –

We can say that we are discussing a case where the produce was bought before מירוח and afterwards the ישראל did the מריחה; therefore there is no פטור of זרעך ולא לקוח פטור –

ופטורא דלקוח אינו אלא אחר מירוח כן פירש רבינו תם –

Since the exemption of לקוח ולא applies only if it was bought after מריחה. This is the explanation of the ר"ת concerning the exemption of לקוח.

¹² יש קנין וכו' להפקיע כו' maintains רבי אלעזר while אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מידי מעשר maintains רבה.

¹³ When a plant grows a third of its full growth it is considered תבואה, and since it grew this third בידי ישראל it is considered דגנך.

¹⁴ The עשר תעשר את כל תבואת זרעך which states דברים (ראה) יד, כב in פסוק derives from ב"מ פח, ב in ברייתא that one is not required to tithe bought produce; only זרעך, produce which grew on his land.

¹⁵ A cursory reading of תוספות would indicate that it was the עכו"ם who bought the produce and קודם מירוח the ישראל did the מירוח thus avoiding the פטור of מירוח העכו"ם. See however מדעסוי that if the הגהות מר"ש מדעסוי that if the ישראל bought it from תרו"מ unless it is מרחו ישראל then even if עכו"ם the produce belongs to the עכו"ם, did the מירוח, and then sold it back to the עכו"ם, where it is בתרומה and there is no פטור of לקוח since the עכו"ם owned the produce originally before the מירוח. The difficulty in this interpretation is inherent. See מירוח who explains that this תוספות maintains a differing view that the חיוב ופטור of מירוח עכו"ם and מירוח does not depend on who owns the crops, but rather on who does the actual מירוח. Therefore even if חייב בתרו"מ it is מירחם ישראל if עכו"ם owns the crop.

פירוש ר"ת asks on the תוספות:

וקשה דאם כן דומיא דהכי פוטר רבי שמעון ומאי טעמא –

And there is a difficulty with this interpretation; **for if** the ת"ק obligates this produce for תרומה in this particular situation **we must assume that ר"ש exempts it** from תרומה **in the same situation, and** the question is **what is the reason** that ר"ש exempts it from תרומה in the identical situation?!

answers: תוספות

ויש לומר דטעמא כדאמר [בזבחים] (דף מה, א) - אמר רבי שמעון –

And one can say that the reason of ר"ש is as the גמרא states in זבחים; **מסכת זבחים** - **ר"ש states -**

קדשי עובדי כוכבים אין בהם מעילה¹⁶ משום דילפינן חטא חטא¹⁷ מתרומה –

There is no מעילה concerning items **which the עכו"ם are מקדיש**, **for we derive this** with the תרומה **חטא חטא** of גזירה שוה -

ובתרומה כתיב¹⁸ בני ישראל ולא עובדי כוכבים אלמא ממעט ליה מקרא בהדיא:

And by תרומה it is written בני ישראל, and not עכו"ם, **it is evident that the תרומה clearly excludes עכו"ם** from sanctifying פסוק.

SUMMARY

מירוח ר"ש maintains that the מחלוקת between the רבנן and ר"ש is whether מירוח ר"ש is whether (יש קנין לעכו"ם) פוטר (and whether העכו"ם is מחלוקת תנאים and therefore not likely that it is also a מחלוקת תנאים). According to תוספות we are discussing a case where it grew a ביד ישראל (avoiding the issue of קנין) and the עכו"ם purchased it before מירוח (avoiding the issue of מירוחם ישראל) and (זרעך ולא לקוח) (avoiding the issue of מירוח עכו"ם). Nevertheless ר"ש is פוטר since there is no קדושה by עכו"ם.

THINKING IT OVER

חומש ר"ש פוטר from מירוח ישראל, etc., why then is פוטר ר"ש from מירוח? תוספות asks that since מירוח ישראל, etc., why then is פוטר ר"ש from מירוח? Seemingly תוספות could have established the מחלוקת between the רבנן and ר"ש in a case of מירוח עכו"ם and they are arguing whether מירוח עכו"ם is פוטר or not?¹⁹

¹⁶ If one derives benefit from בשוגג עכו"ם קדשי עכו"ם he is not חייב to bring a קרבן מעילה (or to pay a חומש).

¹⁷ Concerning מעילה the פסוק in ויקרא reads וחטא ויקרא ה, טו in פסוק מעילה מעילה. ולא ישאו עליו חטא states (אמור) כב, ט.

¹⁸ The תרומה of בני ישראל indicates that only תרומות הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' reads במדבר (קרח) יח, יט in פסוק. It is evident that according to ר"ש an עכו"ם cannot be מירוח תרומה. The issue of מעילה is incidental; it is mentioned only because we derive from תרומה the פטור of מעילה by קדשי עכו"ם.

¹⁹ See (בסופו) ביורורי השיטות (בד"ה בסוה"ד ואילך) and מהרש"א (בסופו).